

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การบังคับคดีเพื่อให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกรณีที่คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลนั้นบังคับให้ผู้แพ้คดีหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาชำระหนี้ หรือชดใช้ค่าสินไหมทดแทน เจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีอำนาจบังคับคดีเอาแต่เฉพาะทรัพย์สิน ของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเท่านั้น ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 214 ว่า "ภายใต้บังคับบัญญัติแห่งมาตรา 737 เจ้าหนีไม่มีสิทธิที่จะให้ชำระหนี้ของตนจาก ทรัพย์สินของลูกหนี้โดยสิ้นเชิง รวมทั้งเงินและทรัพย์สินอื่น ๆ ซึ่งบุคคลภายนอกค้างชำระแก่ ลูกหนี้ด้วย" และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 282 ที่บัญญัติว่า "ถ้าคำ พิพากษาหรือคำสั่งใดกำหนดให้ชำระเงินจำนวนหนึ่ง ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติห้ามมาตราต่อไปนี้ เจ้าพนักงานบังคับคดีย่อมมีอำนาจที่จะรวบรวมเงินให้พอชำระตามคำพิพากษาหรือคำสั่งโดยวิธียึด หรืออายัดและขายทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาตามบทบัญญัติในลักษณะนี้ คือ ... "

ในการบังคับคดีโดยการยึดทรัพย์สินของเจ้าพนักงานบังคับคดีนั้น ในบางครั้งอาจ เกิดความผิดพลาดขึ้นได้ เช่น ในกรณีที่เจ้าพนักงานบังคับคดีไปยึดทรัพย์สินของบุคคลอื่น โดย เชื่อว่าเป็นทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา เมื่อเกิดกรณีเช่นนี้ขึ้น บุคคลผู้เป็นเจ้าของ หรือผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินที่ถูกยึดย่อมได้รับความเสียหาย ดังนั้น กฎหมายจึงเปิดโอกาส ให้บุคคลนั้นมาใช้สิทธิทางศาลเพื่อแก้ไขความผิดพลาดที่เกิดขึ้น โดยวิธีการยื่นคำร้องขอต่อศาล ให้สั่งปล่อยทรัพย์สินที่ถูกยึด การเปิดโอกาสให้มาใช้สิทธิทางศาลเช่นนี้ นอกจากเพื่อแก้ไข ความผิดพลาดที่เกิดขึ้นจากการบังคับคดีแล้ว ยังมีขึ้นเพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของ บุคคลภายนอกผู้ถูกระทบกระเทือนจากการบังคับคดีอีกด้วย¹

¹ American Jurisprudence. "Execution," Vol. 30, 2nd. ed.,

(New York : The Lawyer Co-operative Publishing Co. Rochester, 1969) P. 501.

จากการศึกษาวิจัยผู้เขียนพบว่า บทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องการขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 288 และการบังคับใช้กฎหมายตามบทบัญญัติดังกล่าวยังมีข้อบกพร่องและไม่รัดกุมเพียงพอ ทำให้เกิดปัญหาขึ้นหลายประการ ที่สำคัญคือ ปัญหาในเรื่องบุคคลภายนอกที่ไม่สุจริตใช้บทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องการขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดเป็นเครื่องมือในการหลีกเลียงหรือประวิงการบังคับคดี² กล่าวคือ โดยทั่วไปในปัจจุบัน การมาใช้สิทธิทางศาลในเรื่องการขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดส่วนมาก เป็นการมาใช้สิทธิโดยไม่สุจริตของบุคคลภายนอกที่อาศัยแง่มุมของกฎหมายที่เปิดช่องให้สามารถยื่นคำร้องขอเข้ามาในระหว่างการบังคับคดีเพื่อหลีกเลียงหรือประวิงให้การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลดำเนินไปอย่างล่าช้า อันมีผลทำให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาได้รับชำระหนี้เงินช้ากว่าที่ควร ซึ่งการกระทำดังกล่าวนอกจากจะเป็นการที่บุคคลภายนอกที่ไม่สุจริตอาศัยบทบัญญัติของกฎหมายไปใช้เป็นเครื่องมือในทางที่ไม่สมควรแล้ว ยังทำให้การบังคับใช้กฎหมายในเรื่องการขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของการบัญญัติกฎหมายในเรื่องนี้ขึ้นอีกด้วย³

ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการใช้สิทธิทางศาลในเรื่องการขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดนี้ ได้มีการรับรู้และมีผู้พยายามปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องนี้ให้มีความรัดกุมและสามารถนำไปบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ⁴ แต่อย่างไรก็ดีผู้เขียนพบว่ายังมีประเด็น

²พิศิษฐ์ เทศาบำรุง, "ปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติในการบังคับคดีแพ่ง," ดูเฉพาะ 24 (พฤษภาคม-มิถุนายน 2520): 30.

³สัมภานันท์ สมชาย พงชรา, รองอธิบดีกรมบังคับคดีฝ่ายวิชาการ กรมบังคับคดี, 17 มกราคม 2535.

⁴ได้แก่ คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่จัดตั้งขึ้นโดยคณะกรรมการกฤษฎีกา เพื่อพิจารณาปรับปรุงแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ปัญหาบางประการที่สำคัญและยังมิได้มีการพิจารณาเพื่อแก้ไขปรับปรุงอยู่อีก อีกทั้งในปัญหาที่ได้มีการเสนอแก้ไขแล้วก็ตาม ผู้เขียนยังพบว่าอาจก่อให้เกิดปัญหาเมื่อนำมาบังคับใช้อยู่อีกหลายประการ ดังนั้น เพื่อให้บทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องการขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดสามารถนำไปบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพสมดังเจตนารมณ์ของการบัญญัติกฎหมายในเรื่องนี้ ผู้เขียนจึงได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่องนี้ขึ้นเพื่อศึกษาเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขในเรื่องการขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึด โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้ :

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงแนวความคิดพื้นฐานของการเปิดโอกาสให้มีการพิจารณาในชั้นบังคับคดี บทบาทและหน้าที่ของกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในเรื่องการขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึด วัตถุประสงค์ของการขอปล่อยทรัพย์สินที่ยึดของไทย และหลักเกณฑ์การขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดที่บังคับใช้ในปัจจุบัน

2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นในเรื่องการขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึด และแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ตลอดจนเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศในประเด็นที่เกี่ยวข้อง

3. เพื่อชี้ให้เห็นถึงปัญหาที่ยังมิได้ยกขึ้นพิจารณาแก้ไขและเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ตลอดจนปัญหาและแนวทางที่ได้แก้ไขแล้วแต่อาจก่อให้เกิดปัญหาในการนำไปบังคับใช้

3. ขอบเขตของการศึกษา

ในการศึกษาเรื่องการขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึด จะศึกษาเฉพาะการขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 288 ไม่รวมถึงการขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดในพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483

4. วิธีดำเนินการศึกษา

เป็นการศึกษาโดยการวิจัยทางนิติศาสตร์ (Legal Research) ประกอบกับการสัมภาษณ์บุคคลผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญในกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง อาทิเช่น ผู้พิพากษา ทนายความ และนักวิชาการ เพื่อนำความเห็นของท่านมาเป็นแนวทางในการค้นคว้า

5. ขั้นตอนของการศึกษา

ในการศึกษานี้ จะประกอบด้วยบทต่าง ๆ ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

บทที่ 1 จะกล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการศึกษา วิธีดำเนินการศึกษา และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา เพื่อให้มีความเข้าใจในพื้นฐานเบื้องต้นของการศึกษานี้

บทที่ 2 จะกล่าวถึงแนวความคิดพื้นฐานของการเปิดโอกาสให้มีการพิจารณาในชั้นบังคับคดี บทบาทและหน้าที่ของกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในเรื่องการขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึด และวิวัฒนาการของบทบัญญัติในเรื่องการขอให้ปล่อยทรัพย์สินของไทยตั้งแต่ในอดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบัน

บทที่ 3 จะกล่าวถึงหลักเกณฑ์การขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดในประเทศไทย และปัญหาในทางปฏิบัติที่เกิดขึ้นจากหลักเกณฑ์ดังกล่าว

บทที่ 4 จะกล่าวถึงการวิเคราะห์ปัญหาในเรื่องการขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึด ซึ่งประกอบด้วยปัญหาในทางทฤษฎี แนวคิดในการแก้ไขปัญหาและหลักกฎหมายของต่างประเทศในเรื่องการขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดในประเด็นที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 5 เป็นบทสรุปการศึกษาและเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาในเรื่องการขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึด

6. ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. ทำให้ทราบถึงแนวความคิดพื้นฐานของการเปิดโอกาสให้มีการพิจารณาในชั้นบังคับคดี บทบาทและหน้าที่ของกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในเรื่องการขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึด วัตถุประสงค์ของบทบัญญัติในเรื่องการขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดของไทย และหลักเกณฑ์การขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน
2. เสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องการขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดให้มีความเหมาะสมและรัดกุมยิ่งกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการบังคับคดีให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
3. เป็นวิทยานิพนธ์ที่รวบรวมและวิเคราะห์ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ในส่วนของการบังคับคดี ฯลฯ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย